

SOCIALINĖS ANTROPOLOGIJOS IR ETNOLOGIJOS STUDIJOS

LIETUVOS

13(22)

2013

ETNOLOGIJA

LITHUANIAN ETHNOLOGY

STUDIES IN SOCIAL ANTHROPOLOGY AND ETHNOLOGY

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS
LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

 VILNIUS 2013

Leidybą finansuoja
LIETUVOS MOKSLO TARYBA
NACIONALINĖ LITUANISTIKOS PLĖTROS 2009–2015 METŲ PROGRAMA
Sutarties Nr. LIT 7-53

REDAKCINĖ KOLEGIJA

Vytis Čiubrinskas (vyriausiasis redaktorius)
Vytauto Didžiojo universitetas

Auksuolė Čepaitienė
Lietuvos istorijos institutas

Jonathan Friedman
*École des Hautes Études en Sciences Sociales
Kalifornijos universitetas, San Diegas*

Orvar Löfgren
Lundo universitetas

Jonas Mardosa
Lietuvos edukologijos universitetas

Žilvytis Šaknys
Lietuvos istorijos institutas

REDAKCINĖS KOLEGIJOS
SEKRETORĖ

Danguolė Svidinskaitė
Lietuvos istorijos institutas

Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos – etnologijos ir socialinės/kultūrinės antropologijos mokslo žurnalas, nuo 2001 m. leidžiamas vietoj tęstinio monografijų ir studijų leidinio „Lietuvos etnologija“. Jame spausdinami moksliniai straipsniai, konferencijų pranešimai, knygų recenzijos ir apžvalgos, kurių temos pirmiausia apima Lietuvą ir Vidurio/Rytų Europą. Žurnalas siekia pristatyti mokslo aktualijas ir skatinti teorines bei metodines diskusijas. Tekstai skelbiami lietuvių arba anglų kalba.

Redakcijos adresas:
Lietuvos istorijos institutas
Kražių g. 5
LT-01108 Vilnius

Tel.: + 370 5 262 9410
Faks: + 370 5 261 1433
El. paštas: etnolog@istorija.lt
v.ciubrinskas@smf.vdu.lt

Žurnalas registruotas:

European Reference Index for the Humanities (ERIH)
EBSCO Publishing: Academic Search Complete, Humanities International Complete,
SocINDEX with Full Text
Modern Language Association (MLA) International Bibliography

TURINYS / CONTENTS

<i>Pratarmė</i> (Vytyis Čiubrinskas)	5
<i>Foreword</i> (Vytyis Čiubrinskas)	7

Straipsniai / Articles

Ieva Kripienė

Šiuolaikiniai imigrantai iš Lietuvos transnacionalinėje erdvėje: Niujorko atvejis	9
Contemporary Immigrants from Lithuania in a Transnational Space: The Case of New York. Summary	31

Liutauras Labanauskas

Užsienyje išsilavinimą įgijusio jaunimo „sugrįžimo į Lietuvą“ patirtys	35
The ‘Return to Lithuania’ Experiences of Young Lithuanians who Graduated Abroad. Summary	55

Vitalija Stepušaitytė

„Namai – tai tas jausmas, kad esi reikiamoje vietoje reikiamu metu“: <i>namų</i> konstravimo ypatumai migruojant	59
‘In the Right Place at the Right Time’: The Constructions of <i>Home</i> in the Process of Migration. Summary	78

Will Gordon

Mobile Livelihoods: A Case Study of Lithuanian International Long-Haul Truck Drivers	81
Mobilus gyvenimas ir pragyvenimas: Lietuvos tarptautinių tolimųjų reisų vilkių vairuotojų atvejo analizė. Santrauka	101

Robert Parkin

Administrative Reform and Its Consequences in the Tribal States of 2000 in India	103
2000 metų administracinė reforma ir jos pasekmės gentinėse Indijos valstijose. Santrauka	120

Saulius Matulevičius

‘Indianism’ in Lithuania: Re-enchantment of the World through ‘Playing Indians’	123
„Indianizmas“ Lietuvoje: pasaulio įprasminimas „žaidžiant indėnus“. Santrauka	142

Tacjana Valodzina

Kaimo daktaras ir jo praktika liaudiškojo religingumo požiūriu Baltarusijoje	145
Village Doctors and their Practice from the Point of View of Folk Religion in Belarus. Summary	166

Diskusijos / Discussions*Auksuolė Čepaitienė*

Apie etnografinį faktą, pateikėjų asmenvardžius ir discipliną	169
On Ethnographic Facts, Personal Names of Informants, and the Discipline. Summary	178

Recenzijos ir apžvalgos / Reviews

Lietuvos etnologijos ir antropologijos enciklopedija. V. Savoniakaitė (sud.) (<i>Vilius Ivanauskas</i>).....	179
Rasa Paukštytė-Šaknienė, Vida Savoniakaitė, Žilvytis Šaknys, Irma Šidiškienė. Lietuvos kultūra: Aukštaitijos papročiai (2007), Dzūkijos ir Suvalkijos papročiai (2009), Mažosios Lietuvos ir Žemaitijos papročiai (2012). Ž. Šaknys (sud.) (<i>Rasa Račiūnaitė-Paužuolienė</i>)	182
Petras Kalnys. Žemaičiai: XX a. – XXI a. pradžia (<i>Vita Ivanauskaitė-Šeibutienė</i>)	191
Rasa Račiūnaitė-Paužuolienė. Lietuvių šeima vertybių sankirtoje (XX a. – XXI a. pradžia) (<i>Petras Kalnys</i>)	199
Ю.І. Внукович. Літоўцы Беларусі. Этналагічнае даследаванне (<i>Jonas Mardosa</i>)	203
Tomas Pabedinskas, Rasa Pranskevičiūtė. Subkultūra (<i>Reda Šatūnienė</i>)	208
Beatrix Gombosi. „Köpönyegem pedig az én irgalmasságom...“ Köpönyeges Mária ábrázolások a középkori Magyarországon. „Mein weiter Mantel ist meine Barmherzigkeit...“. Schutzmantelmadonnen aus dem mittelalterlichen Ungarn (<i>Skaidrė Urbonienė</i>)	212

Konferencijos / Conferences

XVI pasaulinis ISFNR kongresas Vilniuje (<i>Salomėja Bandoriūtė</i>)	215
XI SIEF kongresas Tartu (<i>Žilvytis Šaknys</i>)	218
X Rusijos etnografų ir antropologų kongresas (<i>Jonas Mardosa</i>)	219
Trys SIEF tyrimo grupės <i>Ritualiniai metai</i> konferencijos (<i>Skaidrė Urbonienė</i>)	223

Sukaktys / Anniversaries

Etnologė, kultūros ir meno tyrinėtoja Giedrė Tallat-Kelpšaitė-Niunkienė (<i>Vida Savoniakaitė</i>)	227
---	-----

Pratarmė

Šis žurnalo numeris ypatingas tuo, kad jame pristatomi jaunųjų antropologų ir sociologų Lietuvoje ir kitur atlikti tyrimai. Jau beveik dešimtmetį Vytauto Didžiojo universitete veikianti Socialinės antropologijos magistro studijų programa yra parengusi nemažą būrį absolventų, kurių dalis tęsia savo magistrinius projektus doktorantūroje. Tad pats metas supažindinti su jų darbais *Lietuvos etnologijos* puslapiuose. Dvi pagrindinės jaunųjų tyrinėtojų rutuliojamos ir mūsų skaitytojams pažįstamos temos – transnacionalinis mobilumas ir alternatyvios modernybės paieškos. Pastaroji problematika buvo *Lietuvos etnologijos* 9(18) teminio numerio „Alternatyvi modernybė: tradicija, identitetas ir diskursas“ epicentre, o pirmoji tema gvildinama nuolat, beveik kiekviename žurnalo numeryje vienaip ar kitaip prabylama apie šiuolaikinės Lietuvos aktualiją – migraciją. Tad kuo gi kitaip ar naujaip šneka jaunųjų tyrėjų tekstai?

Pirmiausia jie išsiskiria naujų paradigmų taikymu bei daugiaviete etnografija. Pirmajame tekste – antropologės Ievos Kripienės straipsnyje – akcentuojamas šiuolaikinėje lietuviškoje transatlantinėje migracijoje užčiuoptas ambivalentiško identiteto kontūras, pasižymintis transnacionalizmu bei dėl įvairialypių socialinių tinklų „sugyvenančiomis“ dviem priešybėmis – etnifikacija ir hibridiškumu. Jaunojo sociologo Liutauro Labausko tekstas pratęsia migracijos temą iš socialinio kapitalo perspektyvos. Jame teigiama, kad šiuolaikinio išsilavinusio Lietuvos jaunimo migravimas yra tiesioginė globalizacijos išraiška – „pasaulis be sienų“, kuriame kaupiamas šiuolaikinis žmogiškasis kapitalas – „imlumas žinioms“ bei platus „parsivežtų inovacijų išliejimas laužant hierarchinius rėmus.“ Jautrią – *namų* kūrimo esant nuolatiniam transnacionaliniam mobilumui – tematiką gvildena antropologijos doktorantė Vitalija Stepušaitytė. Jos straipsnyje į transnacionalinį mobilumą pažvelgiama naujaip – per „modernių klajoklių“, šiuolaikinių jaunų (nebūtinai išsilavinusių) žmonių erdvės konstravimo ypatybes, kur *namai* kaip „amžinai besikeičianti sfera“ tampa nebe vieta, iš kurios judama arba į kurią judama, o „situaciniu, momentiniu reiškiniu“, konstruojamu kelionėje. Tuo būdu *namai* tampa rizomine (Urri 2003), kartu su žmogumi keliaujančia arba mobilume išakninta erdve. *Namų* problematiką mobilumo sąlygomis toliau gvildena VDU antropologijos magistras Willas Gordonas. Atlikęs „mobilų“ etnografinį tyrimą važinėdamas kartu su tarptautinių reisų vilkikų vairuotojais, jis teigia, kad jų gyvenimas konstruojamas per mobilų gyvenimo/pragyvenimo būdą, per *kasdienybės* ir *namų* konfigūracijas, kur „kasdienybė“ apima tiek darbą, tiek ir pačią kasdienybę – „gyvenimą ant ratų“, kai vairuotojo

kabina tampa tiek darbo, tiek ir namų erdve. Pačių „namų“ samprata papildoma „važiavimu namo“, *namus suprantant kaip praleistą laiką su šeima* (Zvonkovic, Manoogian, McGraw 2001).

Pasaulėjautos alternatyvų modernybei ieškojimams skirtas doktoranto Sauliaus Matulevičiaus straipsnis apie indianistinį, iš esmės antiglobalistinį judėjimą Lietuvoje, kuris netelpa į subkultūros rėmus ir kuria „alternatyvų etniškumą“ bei „kvazidiasporą“.

Šį žurnalo numerį papildo ir du patyrusių profesionalų tekstai. Pirmasis tekstas – britų antropologo, Pietų Azijos regiono specialisto Roberto Parkino – skirtas Indijos gentinių žmonių santykiui su valstybės pilietine-teisine sistema, kuri steigia vis naujas – gentines – valstijas. Straipsnyje teigiama, kad šitaip šalyje įgyvendinamas teisinis pliuralizmas ir genčių atstovavimo principas, tačiau gentys siekia būti atstovaujamos ir paprotinės teisės principais, o tai kertasi su valdžios siekiais suteikiant „autonomiškumo“ kartu didinti jų asimiliavimą į didžiąją visuomenę. Daroma išvada, kad Indijos gentinių žmonių judėjimai priskirtini „ketvirtojo pasaulio“, arba čiabuvių „teisių į žemę“, judėjimų tipui, o tai patvirtina ir globalizacijos sąlygomis užsimezgantys jų ryšiai, pavyzdžiui, su Australijos aborigenais.

Religijotyrene analize pasižymi baltarusių etnologės Tacjanos Valodžinos straipsnis. Jame, remiantis šiuolaikiniais etnografiniais duomenimis iš Baltarusijos, gvildenami daugiabriauniai liaudiškojo ir kanoninio religingumo santykiai su tradicinėmis gydomosiomis praktikomis.

Auksuolė Čepaitienė, savo metodologiniu straipsniu atverdama *Diskusijų* skyrelio rubriką, atsiliepia į ankstesniame Lietuvos etnologijos žurnalo 12(21) numeryje Irmos Šidiškienės iškeltą klausimą, kiek tikslinga moksliniuose tekstuose nurodyti duomenis apie informantus. Atsakydama į šį klausimą autorė teigia, kad būtent keliant tokius klausimus pasitvirtinamos disciplininės-metodologinės mokslų ribos ir atitikimai mokslo kryptims.

Recenzijų ir apžvalgų rubrikoje pažymėtinos Viliaus Ivanausko bei Rasos Račiūnaitės-Paužuolienės recenzijos, skirtos fundamentaliems Lietuvos etnologų darbams – Vidos Savoniakaitės sudarytai Lietuvos etnologijos ir antropologijos enciklopedijai bei Žilvyčio Šaknio sudarytai Lietuvių papročių atlaso trijų tomų serijai. Neabejotina, kad šie daugelio metų pareikalavę darbai kuria naują – dvidešimt pirmojo amžiaus Lietuvos etnologijos įvaizdį. Teliaka paakinti skaitytojus juos studijuoti, o darbštiesiems šių veikalų autoriams ir sudarytojams palinkėti geriausios kūrybinės kloties.

Vytis Čiubrinskas